INKLYUZIV SINFLAR VA IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLARDA O‘QUVCHILAR SALOMATLIGINI TA’MINLASHNING INTEGRATIV MODELI

Xaydarova Fotimaxon Ne’matjanovna

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada inklyuziv va ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasalarida o‘quvchilar salomatligini asrash muammosi tadqiq etiladi. Tadqiqotning maqsadi ta’lim sifatini oshirish bilan bir qatorda bolalarning jismoniy va ruhiy salomatligini saqlashga qaratilgan integrativ pedagogik modelni ishlab chiqishdir. Maqolada zamonaviy metodologik yondashuvlar, diagnostika usullari va sog‘liqni saqlash texnologiyalarining ta’lim jarayoniga integratsiyasi tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *inklyuziv ta’lim, ixtisoslashtirilgan maktablar, salomatlikni asrash texnologiyalari, integrativ model, korreksion pedagogika, psixologik adaptatsiya.*

1. KIRISH

Bugungi kunda O‘zbekiston ta’lim tizimida inklyuziv yondashuvni joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-sonli qarori ushbu sohani tubdan isloh qilishga xizmat qilmoqda. Biroq, amaliyotda alohida ehtiyojli bolalarni umumta’lim jarayoniga jalb qilishda ularning salomatlik ko‘rsatkichlari, tez charchashi va sensorli yuklamalar inobatga olinishi zarur. Muammoning dolzarbligi shundaki, an’anaviy ta’lim usullari ko‘pincha bolaning fiziologik imkoniyatlari bilan to‘qnash keladi, bu esa ta’lim sifatining pasayishiga olib keladi.

2. METODLAR

Tadqiqot davomida quyidagi metodlardan foydalanildi:

• Tizimli tahlil: Inklyuziv ta’lim sohasidagi milliy va xalqaro normativ-huquqiy bazani o‘rganish.

• Pedagogik kuzatuv: Ixtisoslashtirilgan maktablarda o‘quvchilarning dars davomidagi faolligi va charchash darajasini monitoring qilish.

• Modellashtirish: Ta’lim va sog‘liqni saqlash komponentlarini birlashtiruvchi integrativ pedagogik modelni loyihalash.

• Sotsiologik so‘rovnoma: O‘qituvchilar va ota-onalar o‘rtasida inklyuziv muhitning bolaga ta’siri bo‘yicha so‘rov o‘tkazish.

3. NATIJALAR

Olib borilgan izlanishlar natijasida quyidagi integrativ model tarkibiy qismlari ishlab chiqildi:

1. Individual ta’lim trayektoriyasi: Har bir bola uchun uning diagnozi va jismoniy holatidan kelib chiqqan holda dars soatlarini taqsimlash.

2. Sog‘lomlashtiruvchi dars bloki: Har 15-20 daqiqada o‘tkaziladigan ko‘z mashqlari, nafas olish gimnastikasi va sensorli tanaffuslar.

3. Raqamli monitoring platformasi: O‘quvchining o‘zlashtirish ko‘rsatkichi va salomatlik dinamikasini solishtiruvchi elektron jurnal.

4. MUHOKAMA

Ishlab chiqilgan model an’anaviy metodlardan farqli o‘laroq, "natija uchun ta’lim" emas, balki "shaxs va salomatlik uchun ta’lim" tamoyiliga asoslanadi. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, ixtisoslashtirilgan maktablarda jismoniy faollikni akademik yuklama bilan to‘g‘ri kombinatsiya qilish o‘zlashtirish ko‘rsatkichini 18-22% ga oshiradi. Shuningdek, inklyuziv muhitda sog‘lom tengdoshlar bilan muloqot qilish bolaning psixosomatik holatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. "Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida", PQ-4860, 13.10.2020.
2. Mo‘minova L.R., Nurkeldiyeva D.A. "Maxsus va inklyuziv ta'limning nazariy va amaliy masalalari". Toshkent, 2021.
3. World Health Organization (WHO). "World Report on Disability". Geneva, 2011/2022.
4. UNESCO. "Inclusion and education: All means all". Global Education Monitoring Report, Paris, 2020.
5. Vygotskiy L.S. "Defektologiya asoslari". (Psixologik asarlar to‘plami).
6. Schuelka, M. J., Johnstone, C. J. "Global Directions in Inclusive Education". Routledge, 2023.
7. Farhodova M. "Sog‘lomlashtiruvchi pedagogika asoslari". O‘quv qo‘llanma, Toshkent, 2018.
8. Journal of Inclusive Education. "Health-promoting school environments for children with special needs". Vol. 14, 2021.
9. Xoliqov A. "Pedagogik mahorat va texnologiya". Toshkent, "Iqtisodiyot", 2020.
10. Amanova N. "Inklyuziv ta'limda psixologik xizmat". Metodik qo'llanma, 2019.